

tás során előkerült 4 gödör és 8 árokrezlet. A gödrök közül 2 Árpád-kori, 2 ismeretlen korú volt, míg az árkok közül 5 volt ismeretlen korú, 3 Árpád-kori.

Munkatárs: Szabó Dénes régésztechnikus.

SZEVERÉNYI VAJK – CZUKOR PÉTER

219. Szegvár, Vida-tanya (KÖH 73773)

(Csongrád megye) Ő

A Móra Ferenc Múzeum 2013. október 24–25-én a Szegvár 104. lelőhely K-i szélén, a Szegvár, Kórógy utca 94. sz. családi ház építéséhez kapcsolódó földmunka során régészeti próbafeltárást végeztek.

Egy 0,3–0,5 m szélességű, 0,8–1 m mélységű és összesen 71 m² felületű alapozási árkot ástak ki. A bontási (humuszolási) munka során az alapozási árok alján egymás mellett 2 közepes méretű gödör került elő, az árok egyéb kiásott részein régészeti érintettséget nem tapasztaltunk. Az egyik gödör (1. objektum) csak paticsnyomokat és égési réteget, a másik gödör (2. objektum) közelebről meg nem határozható korszakból származó, őskori kerámiatöredékeket tartalmazott (melyek valószínűleg egy nagy méretű hombár oldalfalai voltak). Mivel csak az alapozási árok által érintett részeket vizsgáltuk, a gödrök kiterjedése nem volt meghatározható.

Munkatársak: Czukor Péter régész, Németh Dániel régésztechnikus.

BEDE ÁDÁM

220. Szekszárd, Alsóvárosi temető (KÖH 51562)

(Tolna megye) U, R, B, V, LT, Ró, A

A Wosinsky Mór Megyei Múzeum Szekszárd Megyei Jogú Város Önkormányzatával, mint a Szekszárd 0320/132 hrsz.-ú terület Alsóvárosi temető bővítése projekt beruházójával 2013. január 31-én kelt szerződés alapján 2013. április 2-án megkezdte a KÖH 440/168/004/2008. sz. határozata alapján a megelőző régészeti feltárást.

A beruházó által biztosított kézi munkaerővel és gépekkel, az általa kifizetett telekhatáron belül végeztük el az előírt megelőző régészeti feltárást.

A lelőhelyen első lépésben 2013. május 10-ig összesen 6430 m² felületen 5150 m³ humusz eltávolításával az I–II., V–VI. parcellák vonaláig végeztük el a megelőző régészeti feltárást 289 objektum kibontásával és dokumentálásával. Második lépésben a teljes felületre kiterjedően 2013. július 5-ig folytattuk a régészeti munkákat. Mindösszesen 13 434 m² felületen 10 532 m³ humusz eltávolításával végeztük el a szakhatóság által előírt megelőző régészeti feltárást 646 objektum kibontásával és dokumentálásával.

A Szekszárd, Alsóváros 0320/132 hrsz. önkormányzati tulajdonú területen fekvő nyilvántartott régészeti lelőhelyen az engedélyezett tervhez előírt és szükséges örökségvédelmi munkákat teljes egészében elvégeztük. A régészeti feltárást teljes felületen csak az engedélyezett és részünkre átadott terv szerinti földmunkákhoz igazodva végeztük el, a továbbiakban ezeken a területeken örökségvédelmi szempontból a kivitelezés a felszabadító nyilatkozat kiadása után itt korlátozás nélkül végezhető. Azonban ha a tervet módosítják, vagy újabb, talajbolygatással járó engedélyköteles munkákat végeznének a lelőhely területén, az örökségvédelmi szempontból továbbra is engedélyköteles.

A megfigyelt régészeti objektumok az újkőkori végi lengyeli kultúra telepéhez és temetőjéhez, rézkori, kora-, középső- és késő bronzkori településhez, kora vaskor–vaskor átmenete, La Tène, valamint a kora császárkorra keltezhető településekhez tartoznak. Szórványosan avar kori kerámiatöredékek is előkerültek. A feltárást különösen megnehezítette a magas talajvíz, a sokszor folt nélkül jelentkező sírok és a talajvíz szintje alatt megtalált középső bronzkori szórt hamvasztásos mészbetétes temetőrés.

A kutatás szempontjából különösen fontosak a lelőhelyen több korszak leletei között is megfigyelhető erős keleti hatások. A kutatás jelenlegi állása szerint a rézkor–kora bronzkor időszakában az Alföldre vándorló sztyeppei népcsoportok csak a Tisza vonaláig foglalták el a Kárpát-medence területét.⁶⁴ Azonban a IV–V. periódusban érkező, katakomba hatásokat mutató népcsoport – amelynek gyökerei a Prut–Don közötti, erős Majkop hatásokat mutató Zsivotyilovka-Volcsanszkoje-kultúra felé mutatnak – feltehetően már a Duna és oldalágai mentén futó, az egész Kárpát-medencét behálózó felvezető utat követte. Ez a Duna melletti, a Don vidékről induló út a későbbiekben, egészen a középkorig, a nyugatra induló népek egyik legfontosabb útvonala lesz. Ennek egyik késői következménye lehet az is, hogy az Alsóvárosi temető területén feltárt ATQ212. objektum kora vaskori anyagában olyan, az indo-iráni hitvilággal összefüggő szertartás nyomait figyeltük meg, amelyek pl. a Nart-eposz alapján értelmezhetők. Az égett rétegek között szarvasagancsot, szövöszéknehezéket, orsógombot, edénytöredékeket tartalmazó gödörhöz hasonló tartalmú beásásokat a szűkebb és tágabb környezetben már korábban is sikerült megfigyelnünk (Szekszárd, OBI; Paks, Alsócsámpa stb.), azonban a szerencsés lelőköri körülményeknek köszönhetően ez az első eset, hogy a jelenségeket megfelelő módon értelmezni is tudjuk. Az edények között talált, peremük alatt körbefutó bekarcolt vonalköteggel díszített táltöredékek párhuzamai Regölyből, de főként keletről (Hirbemerdon tepe⁶⁵) ismertek. Ezek az adatok és megfigyelések összességében egy iráni gyökerű pannóniai ősvallás létreutalnak legkésőbb már a korai vaskortól.

A lengyeli kultúra késői időszakába tartozó sírok erős keleti hatásra utaló párhuzamai alapján felmerül annak a lehetősége, hogy a sztyeppei népek az eddig feltételezettnél jóval korábban, már az I. periódus idején használták a Duna menti útvonalat is. A legkorábbi, késő rézkor előtti horizontot olyan sztyeppei népek képviselik, akik még nem építettek halmokat, csak a sztyeppei rítus más jellegzetes elemeit, a csontváz vörös okkerrel való festését, valamint a jellegzetes hanyatt fekvő, térdben behajlított, felhúzott lábú pozíciót alkalmazták. A legkorábbi, a 4500–4000 cal BC közé keltezett I. periódusba, a sztyeppei okkersíros temetkezésnek nevezett csoport lelőhelyei között az egyetlen, ezeket a jelenségeket tartalmazza a Csongrád, Kettős-halomnál feltárt sír. Ez a még halom nélküli, csak a természetes dombba beleásott sír a lengyeli III, Cucuteni A–Tripolje B1, Várna, tiszapolgári kultúrákkal egyidős.⁶⁶

64 Dani János – Horváth Tünde: Őskori kurgánok a magyar Alföldön. A Gödörösíros (Jamnaja) entitás magyarországi kutatása az elmúlt 30 év során. Áttekintés és revízió. Budapest 2012, 109–111. A továbbiakban: Dani – Horváth 2012

65 Garducci, G.: Facing an Empire: Hirbemerdon Tepe and the Upper Tigris Region During the Early Iron Age and Neo-Assyrian Period. *Georgian dissertations/Near East studies* 56, Piscataway, 2011, Fig.32.9–10.

66 Dani – Horváth 2012, 109–110.